

Θεόδωρος Δριμούσης

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ Ο.Π.Ι.ΔΗ.Χ. : (Ηχητικό ECOSM+THRIMOUSIS_AUDIO)

Απομαγνητοφώνηση από Σταυρούλα Χριστουλάκη 6/12/20)

Συνεντευκτές : Ετυχία Κοσματοπούλου (ΕΚ), Γιώργος Κούκος (ΓΚ)

Αφηγητής : Θεόδωρος Δριμούσης (ΘΔ)

0:00:10 Ατομικά στοιχεία

(ΕΚ) Θέλω πρώτα να μου πείτε κύριε Θόδωρε όνομα, επώνυμο για να γραφτεί εκεί στην κάμερα...

(ΘΔ) Δριμούσης Θεόδωρος του Ιωάννου και της Αικατερίνης. Έχω γεννηθεί στο Χαλάνδρι, η μάνα μου ήτανε και οι παπούδες της εδώ Χαλανδραίοι, ε,ε,ε... το 1926. Το Χαλάνδρι τότε ήτανε γύρω από την πλατεία Δούρου μέχρι την εκκλησία κάτω. Και έφτανε μέχρι εδώ στην πλατεία, την... πώς τη λένε, στην ... στο τέρμα του δρόμου εδώ.

(ΓΚ) Τερψιθέας!

(ΘΔ) Τερψιθέας. Από κει και ύστερα από δω επάνω ήτανε αμπέλια. Την περιοχή εδώ την λέγανε Αχλαδόκαμπο.

0:01:29 Το πρώτο σπίτι. Περιγραφή

(ΕΚ) Το σπίτι σας πού ήτανε κύριε Θόδωρε; Το σπίτι σας πού ήταν;

(ΘΔ) Το σπίτι μου, εγώ έμενα, ε,ε,ε Αριστείδου 20, στο Χαλάνδρι. Εδώ ήταν αμπέλι. [Βήχει]. Κι ερχόμασταν από δω, κόβαμε τα σταφύλια, ε,ε,ε [παύση] που και που να 'βλεπτες κανένα σπιτάκι. Προς τα πάνω ήτανε ερημιά.

(ΕΚ) Τι σπίτι είχατε; Πώς ήταν το σπίτι σας; Να μου το περιγράψετε λίγο.

(ΘΔ) Ήτανε σε ένα οικόπεδο περίπου τετρακοσίων μέτρων, ε,ε, εκεί ήτανε τρία δωμάτια είχαμε, μέναμε με τα παιδιά και τα λοιπά, τα δύο δωμάτια τα επιτάξανε οι Γερμανοί, και μέναμε στο ένα. Και κάτι καμαράκια, που ήταν για κατσίκες.

0:02:42 Η οικογένειά του

(ΕΚ) Τι οικογένεια είχατε;

(ΘΔ) Ήταν οι γονείς μου και τρία αδέρφια, και δύο αδέρφια ακόμη. Ναι. Οι γονείς μου ήτανε, ο πατέρας μου ήτανε..., ασχολείτο με τα ... με τη γη, όπως όλος ο κόσμος τότε εκεί πέρα.

0:03:10 Τα σχολεία στα οποία φοίτησε.

(ΕΚ) Εσείς τι επάγγελμα κάνατε;

(ΘΔ) Εγώ τότε, με το ζόρι, πηγαίναμε στο σχολείο. Το σχολείο ήτανε το 1^ο που είναι κάτω στο.... και... [Παύση] ... πρώτη, δευτέρα. Την τρίτη τάξη ήρθαμε στο Λίτσειο, που φτιάχτηκε τότε. Αυτό έγινε το '34 μου φαίνεται. Ε, από κει πήγα στο..., εδώ δεν υπήρχε

Γυμνάσιο στο Χαλάνδρι. Το Γυμνάσιο στο Χαλάνδρι ήτανε, ε,ε, είχε από το 3^ο Γυμνάσιο Αθηνών, είχανε φτιάξει ε,ε, πώς το λένε... [Παύση] Γυμνάσιο εδώ, που ήτανε στην Πλατεία Δούρου. Αυτό μέχρι τότε που φύγανε και πήγανε απάνω.

0:04:31 **Θυμάται το ξύλο που έπεφε στο σχολείο**

(ΕΚ) Θυμάστε κάτι ευχάριστο ή κάποια αστεία ιστορία ή στενόχωρη ιστορία απ' τα σχολικά σας χρόνια;] [Παύση]

(ΘΔ) Ε,ε... στην πρώτη, δεύτερα θυμάμαι το ξύλο που τρώγαμε. Ήτανε μια, Μαντουβάλου λεγότανε, μια δασκάλα και έπρεπε να μας περάσει δυο, τρεις φορές, όλη την τάξη, με το ξύλο. Σκεφτείτε τώρα μέχρι να περάσουν όλοι, τι μάθημα γινότανε. Τίποτα! Τις κρύβαμε τις βέργες, τα χέρια μας ήτανε... Αυτή κάτι είχε και ήθελε να φύγει. Κι απ' ό,τι είχα μάθει έφυγε, τόσους περάσανε απ' το Χαλάνδρι μαθητές και δεν μιλάει κανένας.

(ΕΚ) Φυσικό!

(ΘΔ) Αυτό.

(ΓΚ) Τη θυμούνται όλοι, όμως.

(ΘΔ) Αυτό το θυμάμαι ναι, με το σχολείο. Από 'κει και ύστερα είμαστε πιο μεγάλοι, καλά βγήκαμε και πήγαμε, πήγα, ας πούμε στο Γυμνάσιο, στο Μαρούσι.

0:06:07 **Περιγραφή του Χαλανδριού**

(ΓΚ) Μέχρι πού έφτανε το Χαλάνδρι τότε;

(ΘΔ) Το Χαλάνδρι....

(ΓΚ) Όταν λέμε Χαλάνδρι μέχρι πού ήτανε; Μέχρι εδώ που είναι τώρα ή...

(ΘΔ) Κοίταξε, τα χωράφια τα χαλανδραίικα ήταν από δω. Ε,ε, τα σπίτια όμως, όπως σου είπα και πιο μπροστά σταματούσανε στου Ρουσάκη το λέγαμε, εκεί πέρα, στην Πλατεία Τερψιθέας. Από κει και πάνω ήτανε σποραδικά. Όταν βγαίναμε σ' αυτό το σημείο βλέπαμε την λεωφόρο. Και ήτανε όλα σπαρμένα, διάφορα ας πούμε. Και έλεγα από δω προς τα πάνω ήτανε μόνο αμπέλια και τα λοιπά. Εδώ ήταν η Ριζάρειος. Απ' ό,τι θυμάμαι εγώ. Αλλά δεν ήτανε Σχολή εδώ πέρα. Ήτανε κάτω. Εδώ ήτανε η κυρά... πώς τη λέμε την ... [Παύση] [Βήχει] Αυτοί ήτανε που φυλάγανε, ας πούμε το κτήμα, κι είχαν τις κότες τους και τα λοιπά και ήτανε σκέτο αγρόκτημα, όλο αυτό το πράγμα. Και προς τα πάνω ήτανε, προς το Μαρούσι που πηγαίναμε, ήταν η μάντρα του Δρακάτου, που έπιανε από την Φραγκοκκλησιά μέχρι το Μαρούσι. Και γύριζε το τετράγωνο με την λεωφόρο.

(ΕΚ) Σχολείο πώς πηγαίνατε κύριε Θόδωρε;

(ΘΔ) Με τα πόδια.

(ΕΚ) Με τα πόδια! Ήτανε απόσταση αρκετή, ε; Από το σπίτι σας.

(ΘΔ) Βέβαια! Απ' το σπίτι μου βγαίναμε στο Μαρούσι, εκεί που είναι τα σχολεία τώρα, εκεί ήταν τα σχολεία του ... Ε, περπατούσαμε ώρες! Και να πάμε και να γυρίσουμε. Και βοσκάγαμε και στο δρόμο.

0:08:48 Δεν είχαν ξένους στα σχολεία

(ΕΚ) Είχατε ξένους τότε, κύριε Θόδωρε; στο σχολείο σας; Ή ήτανε μόνο έλληνες;

(ΘΔ) Μόνο έλληνες!

(ΕΚ) Μόνο έλληνες.

(ΘΔ) Δεν είχαμε ξένους.

(ΕΚ) Και φύγατε, λοιπόν, από την Αριστείδου...

(ΘΔ) Απ' την Αριστείδου έφυγα εγώ όταν παντρεύτηκα. Ήρθαμε εδώ πέρα σ' αυτό το σπίτι.

(ΓΚ) Ποια εποχή;

(ΘΔ) Ε,ε,ε το Χαλάνδρι ήταν μικρό τότε, δεν ήταν μεγάλο.

0:09:26 Η γνωριμία με τη γυναίκα του. Παιδιά, εγγόνια, δισέγγονος

(ΕΚ) Πώς γνωρίσατε τη γυναίκα σας; Πώς έγινε δηλαδή η επαφή και παντρευτήκατε;

(ΘΔ) Α! πήγαινα στον Τσακό, είχε κάτι χωράφια που είχαμε και εκεί μίλησα με κάποια κυρία που ήτανε γειτόνισσα και εκείνη με έφερε σε επαφή με μια άλλη θειά της. Εγώ στο Χαλάνδρι, αυτή απ' την Αθήνα. Ε, κι έγινε. Δόξα τω Θεώ, ζήσαμε πενήντα έξι χρόνια με την γυναίκα μου.

(ΕΚ) Κάνατε δύο κορίτσια...

(ΘΔ) Τρεις κόρες έχω κάνει.

(ΕΚ) Α!

(ΘΔ) Δόξα τω Θεώ, καλά ήτανε.

(ΕΚ) Εγγόνια;

(ΘΔ) Εγγόνια έχω δύο. Κι ένα δισέγγονο.

0:10:26 Οι Γερμανοί τους μάζευαν στην πλατεία. Υπήρχαν και κουκουλοφόροι

(ΘΔ) Ε,ε, με τους Γερμανούς, όταν μπήκαν το '40, κι ήρθαν εδώ πέρα, οι Γερμανοί είχανε βάλει ταμπέλες, χαρτιά, που λέγετε ότι όποιος σκοτώσει Γερμανό θα... , ένας Γερμανός αντιστοιχεί σε τριάντα Έλληνες. Και κάθε τρεις και λίγο μας μαζεύανε στην Πλατεία. Εκεί χωρούσε ακόμα το Χαλάνδρι. Τόσο μεγάλο! Στην Πλατεία, στην εκκλησία, εκεί μπροστά. Και μας μαζεύανε όλους από 14 ετών μέχρι εβδομήντα. Και υπήρχαν οι κουκουλοφόροι, συνεργάτες των Γερμανών. Και περνούσανε, λοιπόν, με το δάχτυλο. Και από πίσω τους ήτανε το... οι Γερμανοί, με το πέταλο εδώ πέρα...

0:11:45 Υποψιάζεται τον κουκουλοφόρο, αλλά δεν το λέει πουθενά. Η εκτέλεση του Μιχάλη Μάνου

(ΕΚ) Γνωρίζατε εσείς ποιοι ήταν οι κουκουλοφόροι; Υποψιαζόσασταν;

(ΘΔ) Υποψιάζομαι για έναν, αλλά δεν το λέω πουθενά. Τελείωσε! Ε,ε,ε και πιάνανε ορισμένους τους οποίους κάνανε στις φυλακές του Αβέρωφ. Γύρω, γύρω στο Χαλάνδρι δεν είχε πολλές εισόδους, ας πούμε, ήτανε στρατιώτες. Και απαγορεύοντο να μένουν έξω γιατί όποιον βρίσκανε έξω..., κι έτσι μαζεύομαστε. Σε ένα τέτοιο πιάσανε και τον Μιχάλη τον Μάνο. Ήτανε ένας εξαιρετικός άνθρωπος, είχε μεγάλη περιουσία, βοηθούσε κόσμο, ασχολιότανε με τον αθλητισμό, ήτανε αγαπητός! Τον δειξανε λοιπόν οι κουκουλοφόροι, τώρα για ποιο λόγο δεν ξέρω, τον μαζέψανε. Το '42 περίπου με το '43 σκοτώσανε κάτι Γερμανούς στο Πικέρμι, που ήτανε η Διοίκηση της Ραφήνας. Κι όπως κατεβαίναν κάτω τους είχανε στήσει μπλόκο, τους σκοτώσανε... Αυτοί μετά μαζέψανε τον κόσμο, ε,ε και φορτώσανε ένα καμιόνι από την Αβέρωφ, καμιά σαρανταριά άτομα, μεταξύ αυτών και τον Μιχάλη τον Μάνο. Αυτό τώρα, εκ των υστέρων το έμαθα, από έναν οδηγό, που ήτανε τότε στρατιώτης στην αστυνομία. Και ήτανε εκεί πέρα. Και ήταν από δω, απ' το Χαλάνδρι. Αυτόν τον λέγανε Γιώργο Γκίνη. Κι ήτανε στην πιάτσα στο Χαλάνδρι, τότε. Φόρτωσαν, λοιπόν, αυτούς και τους πήγανε στο σημείο που έγινε το κακό. Εκεί είχανε βάλει μαδέρια σε βαρέλια, είχανε βάλει τις... τα σκοινιά εκεί περα, κι ανεβαίναν επάνω. Ο δεύτερος έβαζε το... τη θηλιά και τον έσπρωχνε. Αυτά, επειδή ήτανε μπροστά αυτός και μας τα είπε. Και φύγαν όλοι. Εάν έχετε περάσει, λοιπόν, την Μαραθώνος, δεξιά όπως ανεβαίνουμε, θα δείτε έναν σταυρό. Δεν ξέρω αν..., τώρα το είχανε στη γέφυρα κοντά, αλλά τώρα τον έχουν μεταφέρει προς τα πάνω. Και μου είπαν ότι είναι το κτήμα του..., πώς τον λένε, του... αυτός που είναι Δήμαρχος στην Θεσσαλονίκη; Του Μπουτάρη!⁽¹⁾ Είναι μέσα εκεί!

0:16:12 Στην Πεντέλη για να κάνουν κάρβουνα. Η συνάντηση με τους αντάρτες αλλά και με τους Γερμανούς

(ΕΚ) Μάλιστα. Ωστε τους κρεμάσανε, λοιπόν, όλους αυτούς! Τι άλλο είχε γίνει τότε κύριε Θόδωρε; Τι άλλο, τι άλλο μάθατε ότι συνέβαινε τότε με όλο αυτό το... ε,ε εκεί με τους Γερμανούς. Τι άλλο είχατε ακούσει;

(ΘΔ) Εγώ είχα και συνέχεια γιατί τη μια μέρα πήγαινα σχολείο, την άλλη μέρα πήγαινα στο βουνό, για ξύλα. Με το γαϊδουράκι μου.

(ΕΚ) Είχατε γαϊδουράκι;

(ΘΔ) Ναι, είχα, δεν ήταν δικό μου ήταν ενός άλλου ηλικιωμένου και μου είχε πει «*Πάρ' το, μια μέρα θα φέρνεις σε μένα και μια σε σένα!*»

(ΕΚ) Πες μας πώς το κάνατε αυτό; Για πέστε μας!

(ΘΔ) Ποιο;

(ΕΚ) Μόνος σας πηγαίνατε;

(ΘΔ) Μόνος μου. Πιο μπροστά πήγαινα και με το καροτσάκι. Είχαμε γίνει πιο πολύ, πιο χειρότεροι απ' τα ζώα! Έφευγα απ' το σπίτι μου χειμώνα, ή με χιόνια ή ξέρω γω... Έβρεχε; Εβγαινα εγώ! Σαν τα ζώα. Βρεχόμουνα, στέγνωνα, ξαναβρεχόμουνα, δεν πάθαινα τίποτα. Και... αυτές τις μέρες είχα κάνει κάρβουνα. Καμίνι. Κι εγώ μαζί με έναν φίλο. Εκεί πέρασαν οι αντάρτες, που ήταν πιο κάτω, ήταν μια πηγή που έβγαζε νερό, είχε πάει ο φίλος μου που ήμασταν μαζί να πάρει νερό και εκεί πλέναν τις κάλτσες τους.

Τους είχανε γδύσει τους Γερμανούς, τους είχανε πάρει τα ρούχα και τα λοιπά, ό,τι είχανε, και 'κει τα πλένανε. Και είπανε λοιπόν «*Προσέχτε, θα μας κυνηγήσουνε!*» Και όντος, μετά από δυο, τρεις μέρες ήρθανε!

(ΕΚ) Και;

(ΘΔ) Ήτανε στα Καλλίσια... Τα Καλλίσια ξέρετε πού είναι; Πίσω απ' την Πεντέλη. Ε,ε,ε [Παύση] και είχα φτάσει μέχρι εκεί με το γαϊδουράκι μου, κι έναν ξάδερφο, που δεν ζει τώρα, τον Οικονόμου τον Θοδωρή, και είδαμε, όταν είχαμε πιάσει το μονοπάτι για να πάμε επάνω στο βουνό, είδαμε από πάνω άλλα γαϊδουράκια με Γερμανούς που κατεβαίνανε. Και τότε είχα πάρει κάτι αρβύλες, καινούργιες. Πουλάγαν οι Γερμανοί! Είχα πουλήσει κάτι κάρβουνα κι επειδή στο δρόμο είχα ακούσει που μας λέγανε ότι «*Προσέχτε γιατί αυτοί κάνουνε έλεγχο στις καλύβες, στους καρβουνιάριδες, και ότι αν βρίσκανε γερμανικό είδος σκοτώνανε!*» Κι είχαν σκοτώσει αρκετούς. Ξέροντας αυτό και βλέποντας εκείνο, έβγαλα εγώ τις αρβύλες μου, τα παπούτσια μου, και πήγα στη ρεματιά και τα έκρυψα με κάτι πέτρες από πάνω για να μην τα πάρει και το νερό. Κι ήμουνα ξυπόλητος! Που λένε ξυπόλητος στ' αγκάθια! Ήτανε Ιούλιος μήνας. Τ' αγκάθια ήτανε αυτά τα ψιλά, που μπαίνανε και απόγευμα έξι η ώρα δίνανε εντολή, που ήμασταν εκεί στα Καλλίσια, είχαμε σταματήσει, να πάμε ψηλά στην Πεντέλη, εκεί που είναι η...., στο Στρατό που έχουνε τις κεραίες. Επάνω. Και ξυπόλητος, έκλαιγα γιατί ήμουν και παιδάκι, ας πούμε, πονούσα. Και φτάσαμε δώδεκα τη νύχτα πάνω. Ένα ωραίο οροπέδιο, που έχει και νερά επάνω και τα λοιπά. Το πρωί φύγαμε. Φορτώσαν το γαϊδουράκι, αυτό έπεφτε κάτω. Το σηκώνανε οι Γερμανοί, δύο από πίσω και δύο από μπροστά, ξανάπεφτε! Μέχρι που μ' αφήσανε, τ' αφήσανε και μου λένε «*Εσύ θα έρθεις από πίσω γιατί... για να σου δώσουμε χαρτί. Γιατί αν σε βρούνε τώρα εσένα μπορεί να σε σκοτώσουνε.*» Κι αφού ήταν κάτω το γαϊδουράκι, και φύγανε αυτοί «*Έλα [Ακατάληπτο]*» του λέω «*Σήκω!*» Και σηκώθηκε! Αυτό ήταν θαύμα! Και ενώ δεν μπορούσε να έχει το βάρος από τα ... ήτανε κάτι όλμους είχανε επάνω, εμένα με σήκωσε και ακολούθησα μέχρι που μου δώσανε το χαρτί. Κι έφυγα. Το ξέρω αυτό διότι ήτανε μία συνέχεια που σας είπα με τον Μάνο. Να πάνε και να μην έρθουνε αυτά τα πράγματα!

0:22:55 Συνεννοούνταν με τους Γερμανούς στα αρχαία ελληνικά

(ΓΚ) Όταν μιλάγατε έτσι, τους λέγατε, σας λέγανε, σε τι γλώσσα μιλάγατε με τους Γερμανούς; Ξέρατε εσείς γερμανικά, ξέραν αυτοί ελληνικά; Πώς καταλαβαίνετε;

(ΘΔ) Στην περίπτωση αυτή ήτανε και ένας Γερμανός που ήξερε, ήτανε..., πώς το λένε, φαρμακοποιός στη Γερμανία. Και ήξερε αρχαία ελληνικά. Διαβάζαμε τότε και μεις στο σχολείο, και μαςμίλαγε με αρχαία ελληνικά. Ε, μπορούσαμε και συνεννογιόμαστε με αυτόν, τον Γερμανό. Και αυτός, εντάξει! Έκανε κουμάντο!

(ΕΚ) Μετά με τους Ιταλούς; Θυμάστε τίποτα;

(ΘΔ) Ιταλούς δεν είχαμε εδώ πέρα. Αλλά ήταν στο Τατόι. Μαζί με τους Γερμανούς.

0:24:12 Ιταλοί δεν ήρθαν στο Χαλάνδρι. Οι Γερμανοί (Αυστριακοί) επίταξαν τα δύο δωμάτια του σπιτιού

(ΕΚ) Μας είπατε, λοιπόν, ότι είχαν επιτάξει τα δύο δωμάτια από το σπίτι σας και στο ένα μένατε εσείς. Πώς γινότανε αυτή η συμβίωση εκεί πέρα; Πέστε μας πώς λειτουργούσατε, δηλαδή, όλοι εκεί μέσα;

(ΘΔ) Τα δωμάτια, τότε που χτίζαμε, δεν ήταν όπως είναι τώρα εδώ πέρα. Ήταν στη σειρά. Και στη σειρά είχανε πιάσει δύο δωμάτια οι Γερμανοί και μένανε ανά τέσσερις, ήταν οχτώ. Αυτοί όμως δεν ήτανε Γερμανοί. Ήτανε Αυστριακοί. Οι οποίοι ήταν καλοί άνθρωποι. Τους είχανε φέρει να ξεκουραστούνε. Και μετά τους πήρανε πάλι. Κι όλοι μάς δώσανε κάτι, ένα σουβενίρ, να τους θυμόμαστε. Ήταν εξαιρετικά παιδιά!

(ΕΚ) Οι σχέσεις των υπολοίπων εκεί, οι γείτονες, οι γείτονες με τους Γερμανούς, ποιες ήταν οι σχέσεις, δηλαδή βλέπατε ότι κάποιοι ήτανε φίλοι τους, κάποιοι ήτανε... κάποιοι κάνανε σαμποτάζ.... Γινόντουσαν τέτοια πράγματα; Θυμόσατε τίποτα;

(ΘΔ) Γινόντουσαν, αλλά ήτανε ήσυχοι στο Χαλάνδρι. Λίγοι ήταν αυτοί που κάνανε τις δουλειές και την κοπανάγανε και φεύγανε. [Παύση]

0:25:58 Για τα συσσίτια. Το κοράκι που του έφαγε το ψωμί

(ΕΚ) Για τα συσσίτια θυμάστε τίποτα;

(ΘΔ) Πώς;

(ΕΚ) Με τα συσσίτια θυμάστε κάτι;

(ΘΔ) Ά, ωραία, ωραία! Θυμάμαι ότι πηγαίναμε ουρές στους φούρνους και μπορούσαμε να κάνουμε πόσες μέρες και να φεύγαμε χωρίς τίποτα. Μια φορά μας δώσανε μπομπότα. Ήτανε στο φούρνο του Σακαλή, απέναντι απ' την εκκλησία. Ο πατέρας μου, είχαμε ένα αμπέλι. Πάμε να σκάψουμε τ' αμπέλι, την άλλη μέρα. [Γελάει] Πήγαμε! Το ψωμί στο ταγάρι, με τις ελιές. Εγώ πεινούσα. «΄Αντε ρε πατέρα! Κάτσε να το φάμε!» Και λίγο και λίγο για να... Σε μια στιγμή γυρίζω έτσι και βλέπω έναν κόρακα κι έτρωγε, είχε, είχε πάει στο ταγάρι, είχε πάρει το ψωμί και το 'τρωγε! Και μετά «κρα, κρα, κρα, κρα» μαζί με τα.... Εκεί έπεσα κάτω κι έκλαιγα! Τ' άφησα κι έφυγα! Αυτό είναι το... θυμάμαι. Αλλά σε όλους τους φούρνους, έτσι. Το '41 ήτανε αυτό. Γιατί μετά οπωσδήποτε κάτι έγινε. Και πάντως έβρισκες λίγο στάρι, το ένα, το άλλο και βολευόμαστε. [Παύση]

(ΕΚ) Χάσατε κανέναν δικό σας άνθρωπο κατά τη διάρκεια της Κατοχής;

(ΘΔ) Όχι. Φίλους μόνο. Γειτόνους ... [Παύση] ... στον πόλεμο.

(ΕΚ) Ύστερα με την Αντίσταση, θυμάστε τίποτα;

(ΘΔ) Με την Αντίσταση, δεν είχαμε εμείς εδώ πέρα στο Χαλάνδρι. Η Αντίσταση ήτανε στα βουνά.

0:28:52 Γνωρίζει δύο άτομα που έφυγαν στο βουνό. Ονομάζει τον έναν. Γύρισαν όταν έφυγαν οι Γερμανοί

(ΕΚ) Είχατε κάποιους όμως που ξέρατε ότι πήγανε στα βουνά; Έφυγαν από το Χαλάνδρι και πήγανε στα βουνά; Ή συγγενείς κάποιων που είπαν «έχει φύγει ο ξάδερφός μου;»

(ΘΔ) Ε,ε,ε ξέρω δύο που φύγανε, ο ένας ήτανε ε,ε... Μπούγας λεγότανε Λευτέρης και ο άλλος ήτανε... ε,ε, μου διαφεύγει τ' όνομά του, δεν μπορώ να τον βρω. Δύο!

(ΕΚ) Δεν πειράζει.

(ΘΔ) Οι οποίοι γυρίσανε όταν φύγανε οι Γερμανοί. Οι... ναι, οι Γερμανοί κι ήρθαν οι αντάρτες εδώ πέρα. [Παύση] Πάντως είχαμε όλοι, περιμέναμε ότι κάτι καλύτερο θα βρούμε.

(ΕΚ) Το βρήκατε;

(ΘΔ) Οπωσδήποτε βρήκαμε διότι ήτανε πολύ χειρότερα τότε. Τα χρήματα δεν υπήρχανε. Τώρα υπάρχουν χρήματα. Άσχετα ποιος τα 'χει. Υπάρχουν όμως! Τότε δεν υπήρχανε. Δούλεψα σ' ένα περιβόλι που είχε, πώς τα λένε..., έβγαζε τσίπουρα και δούλεψα δυο μήνες και μου είχε δώσει πέντε εκατομμύρια, μου φαίνεται, ξέρω γω. Δεν πιάνανε τίποτα! Πηγαίναμε για να φάμε μόνο. Μόνο γι' αυτό.

0:31:10 Ο πατέρας πούλησε δυόμιση στρέμματα χτήμα για να πάρει έναν τενεκέ λάδι

(ΘΔ) Είχε πουλήσει ο πατέρας μου ένα χτήμα και πήρε κάμποσα εκατομμύρια και πήγε την άλλη μέρα στον Πειραιά να πάρει λάδι. Και του δίνανε μόνο δύο τενεκέδες, από δυόμιση στρέμματα που ήταν αυτό. Και δεν το πήρε. Την άλλη μέρα πήγε στην Αθήνα και του δώσανε έναν τενεκέ λάδι. Δεν υπήρχε χρήμα. Δεν είχε καμιά αξία. [Παύση]

0:32:10 Μάζευαν τα πεσμένα σιτάρια και τα σπέρνανε και είχαν σιτάρι

(ΕΚ) Θεωρείτε ότι ήσασταν μια οικογένεια που πέρασε σε καλύτερη κατάσταση από άλλους την περίοδο της Κατοχής;

(ΘΔ) Ναι!

(ΕΚ) Γιατί αυτό;

(ΘΔ) Γιατί το, το '41 πήγα με τ' αδέρφια μου και όπως κόβανε τα σπαρτά, θερίζανε, πέφταν από κάτω κεφάλια από... τα μαζεύμε αυτά τα χτυπήσαμε, κάναμε κάνα δυο κιλά. Και το σπείραμε! Οπότε το '42 είχαμε φτιάξει κάπου 350 κιλά σιτάρι. Και παίρναμε.

(ΕΚ) Άρα είχατε επιχειρηματικό πνεύμα στην οικογένεια!

(ΘΔ) Επιχειρηματικό... πάντως δουλεύαμε! Άλλοι δεν μπορούσανε. Πεθαίνανε! Τρέχανε, ας πούμε, στους κάδους να πάρουνε να φάνε, και τι να φάνε; Μόνο λεμονόκουπες που πετάγανε.

(ΕΚ) Πατατόφυλλα, λεμονόκουπες...

0:33:54 Τα συσσίτια της UNRRA. Βοηθούσε και η μητέρα του

(ΘΔ) Τώρα συσσίτια! Μετά το '42 η UNRRA είχε καταφέρει και έστελνε ορισμένα πράγματα. Είχανε κάνει λοιπόν πιο κάτω από την εκκλησία, πριν από τις παράγκες, ήταν ένα οίκημα μεγάλο και πηγαίνανε οι γυναίκες, μεταξύ αυτών και η μάνα μου, να βοηθήσουνε να φτιάξουν τα φαγητά. Πολύ κρεμμύδι! Αυτό ήταν τα φαγητά. Και παίρνανε το φαγητό τους.

(ΕΚ) Οπότε είχατε κι από κει λίγη βοήθεια στο στομάχι.

(ΘΔ) Κι' από κει, κι απο κει. Ε, δούλευε κι η μάνα μου, ας πούμε, δεν καθότανε, κι εμείς. Χωρίς δουλειά δεν γινόταν τίποτα!

0:35:14 Στη διάρκεια της κατοχής γινόντουσαν μόνο οικογενειακές γιορτές, όχι γλέντια

(ΓΚ) Ο κόσμος τότε, πόλεμος, πείνα, αλλά γλένταγε καθόλου, διασκεδάζε καθόλου; Γινόντουσαν γιορτές;

(ΘΔ) Όχι! Όχι! Πρώτα απ' όλα στις εννιά η ώρα, ξέρω γω, δεν κυκλοφορούσε κανένας έξω. Μας κλείνανε οι Γερμανοί. Δέκα η ώρα ήταν όλοι στα σπίτια τους. Δεν θυμάμαι να γλεντούσε ο κόσμος. Μετά που φύγανε οι Γερμανοί άρχισε να γλεντάει.

(ΕΚ) Εσείς, ας πούμε, στο σπίτι σας, όταν γιόρταζε ο μπαμπάς σου, ο πατέρας σας, ας πούμε, η μάνα σας, κάνατε καμιά..., ερχόντουσαν καμια επίσκεψη; Κάνατε γιορτές τέτοιες;

(ΘΔ) Ε, ναι!

(ΕΚ) Εσωτερικές, οικογενειακές!

(ΘΔ) Ε, κάναμε, οι κοντινοί συγγενείς, ας πούμε, τ' αδέρφια του πατέρα μου ερχόντουσαν, ξέρω γω. Πηγαίναμε κι εμείς.

(ΕΚ) Πώς γιορτάζατε, δηλαδή; Εμείς δεν τα ξέρουμε αυτά, να μας πείτε. Πώς γιορτάζατε τότε;

(ΘΔ) Ε,ε πριν το ... πριν να γίνει ο πόλεμος, πηγαίναμε, μαζευόμασταν στο παππού και στη γιαγιά, όλοι τσούρμο, όλοι χωράγαμε. Και τραγουδούσαμε και χορεύανε οι γονείς. Εμείς σε μια μεριά Γελάει]

(ΕΚ) Κοιτάγατε!

(ΘΔ) Κοιτάγαμε... Από κει και ύστερα, όμως, πηγαίνανε να... ένα μεζεδάκι βγάζανε, ένα ποτήρι κρασί, ξέρω γω, «Στην υγειά σας! Πάμε να φύγουμε!» Αυτό ήτανε! Κι αυτό πολύ ήτανε! Γιατί ήτανε δύσκολα τα πράματα.

0:37:18 Το καλοκαίρι δεν έκαναν τίποτα. Με τα καροτσάκια έφτασαν στο Μάτι για να μαζέψουν ξύλα και ξαναγύρισαν στο Χαλάνδρι

(ΓΚ) Καλοκαίρι, κανένα μπάνιο, έτσι, καμιά βόλτα, εκδρομή, κάνατε τίποτα;

(ΘΔ) Εγώ δεν θυμάμαι να 'κανα τίποτα! Υπήρχαν άλλοι που είχαν τον τρόπο τους. Δηλαδή δεν ήταν εύκολο να μετακινηθείς. Στη θάλασσα, ας πούμε, ήταν ορισμένοι που είχαν κάτι αυτοκίνητα βάζανε κόσμος μέσα, ας πούμε, όρθιοι πηγαίνανε, πηγαίνανε κάνανε λίγο μπάνιο, φεύγανε πίσω. Εγώ δεν θυμάμαι να είχα πάει. Με το καροτσάκι, όμως, έκανα μεγάλες διαδρομές. Πήγα μια φορά, με το καροτσάκι, από Χαλάνδρι και φτάσαμε στην... στο Μάτι. Φύγαμε δώδεκα το βράδυ και φτάσαμε έξι το πρωί! Το Μάτι ξέρετε πού είναι; Φάτσα στο Μάτι, ήτανε μια... πώς το λένε, είχανε βάλει φωτιά, κι ήτανε δέντρα τώρα, και μπορούσαμε να τα κόψουμε. Και πήγαμε εκεί πέρα, κάναμε τα ξύλα, στα καροτσάκια πάλι, και πάλι στο Χαλάνδρι. Και που φτάσαμε έξι πάλι το απόγευμα.

(ΓΚ) Και πώς φεύγατε το βράδυ δώδεκα η ώρα, λέτε που φεύγατε, δεν απαγορευότανε; Κρυφά φεύγατε, φανερά, πώς φεύγατε;

(ΘΔ) Ε, αυτό μια φορά έγινε και, ξέρω γω, δεν μας μιλήσανε.

(ΓΚ) Δεν φοβόσασταν δηλαδή μη σας πιάσουνε το βράδυ, καμιά περίπολος, κάτι....

(ΘΔ) Κοίταξε, οι Γερμανοί βλέπανε, όταν μας βλέπανε με τα καροτσάκια, τι θα κάνουν; Τι μπορούν να κάνουν; Και ήμασταν πιτσιρίκια.

0:39:40 Δεν φοβόντουσαν τους Γερμανούς. Είχε φάει κλωτσά από Γερμανό, όταν αυτός πήγε να κλέψει το γαλόπουλο από την αυλή τους

(ΓΚ) Δεν τους φοβόσασταν δηλαδή τους Γερμανούς;

΄(ΘΔ) Οοχι! Είχα φάει μια κλωτσά, μια φορά.

(ΕΚ) Για πείτε μας!

(ΘΔ) Είχε μία γαλόπουλο η μάνα μου. Και ένας Γερμανός ήρθε λοιπόν και προσπαθούσε να το πιάσει. Και του λέω εγώ από κει «*Καμαράντ, καμαράντ!*» του λέω «*αυτό είναι της μάνας μου!*» [Γελάει «*Ράουζ*» μου λέει και μου κοπανάει μια κλωτσιά, σου φεύγει ο όρθιος! Μόνο αυτό...]

(ΕΚ) Το πήρε όμως; Το πήρε;

(ΘΔ) Δεν το πήρε!

(ΕΚ) Πάλι καλά!]

(ΘΔ) Δεν το πήρε. [Παύση]

(ΕΚ) Ύστερα όταν φύγανε οι Γερμανοί, πώς ήταν τα πράγματα; Πώς το ζήσατε εσείς ότι φύγανε οι Γερμανοί; Τι σκεφτόσασταν; Τι ακούγατε γύρω;

(ΘΔ) Εκεί, στη γειτονιά, μένανε κι άλλοι σε σπίτια. Σ' ένα σπίτι που ήταν κάτι αξιωματικοί, είπανε ότι «*Τώρα θέλετε να φύγουμε. Θα φύγουμε. Αλλά μεθαύριο να δείτε τι θα πάθετε!*» Γιατί αυτοί ξέρανε, βέβαια, που ... με τους αντάρτες, με τους άλλους, ασ πούμε. Κι έγινε αυτό που έγινε με τους αντάρτες. Στο τετράγωνο που έμενα εγώ, στο πίσω μέρος, άκουσα ντουφεκίδια και τέτοια πράγματα, και πήγα εκεί πέρα και είδα, οι αντάρτες είχαν έρθει στο σπίτι του Λέκκα και κει κρυβόντουσαν κάτι άλλοι, και βάλανε νάρκες, και τα γκρεμίσανε. Η Λέκαινα ήταν χήρα, είχε δύο αγόρια, και τρία ή τέσσερα κορίτσια. Σαν κι αυτό, λοιπόν, έγιναν πολλά, από κει και ύστερα! Να πάνε και να μην έρθουνε! Σκοτώνανε αδερφοί τους αδερφούς.

(ΕΚ) Απ' το κακό στο χειρότερο, δηλαδή!

(ΘΔ) Ναι! Κι αυτό το 'χανε πει οι Γερμανοί! Γιατί ξέρανε, είχανε πάρει κι αυτοί χαμπάρι, τι κάνανε οι Εγγλέζοι εδώ πέρα. Που μας είχανε διχάσει. Στα βουνά. Τέλος πάντων. Περάσανε κι αυτά.

0:43:11 Για τους μαυραγορίτες. Οι Γερμανοί κρέμασαν δέκα στην Αθήνα

(ΓΚ) Τότε στην Κατοχή, αν κάποιος ήθελε ν' αγοράσει κάτι να φάει, ο πατέρας σου πούλησε ένα κτήμα, πού βρισκανε φαί να φάνε, πού, τι κάνανε;

(ΘΔ) Α, ήτανε οι μαυραγορίτες!

(ΓΚ) Για πες μας για τους μαυραγορίτες!

[Γελάει]

(ΘΔ) Ήταν οι «μικροί», ήταν στο Χαλάνδρι. Παιδιά μεγάλα και κάνανε «άλες κάουφεν» που λέγανε. Όλα αγοράζονται! Οι Γερμανοί πουλούσανε! Τι ήθελες; Αρβύλες; Εύρισκες! Τα πλήρωνες! Ρούχα; Ό,τιδήποτε! Υπήρχαν λοιπόν και οι μαυραγορίτες, οι «μεγάλοι», που φέρνανε τα πράγματα και τα πουλάγανε όσο θέλανε! Γι αυτό είχε βγει και το «οι μαυραγορίτες». Παίρνανε τα ρούχα του..., του αλλουνού, ο,τιδήποτε είχανε. Φέρνανε πράγμα, αλλά τα πουλάγανε σε τιμές πάρα πολύ μεγάλες! Μέχρι που μια φορά κρεμάσανε μερικούς οι Γερμανοί.

(ΕΚ) Μαυραγορίτες;

(ΘΔ) Ναι! Ε,ε, στην... στην Αθήνα, πώς τον λένε το δρόμο, δεν το θυμάμαι...

(ΕΚ) Δεν πειράζει!

(ΘΔ) Εκεί τους είχαν κρεμάσει, δέκα!

(ΓΚ) Εσείς ξέρατε ανθρώπους που χάσανε σπίτια, από 'δω, που τα δώσανε στους μαυραγορίτες, τους τα πήρανε, ξέρετε τίποτα περιστατικά; Κάποιος να έχει ένα σπίτι και να βρέθηκε χωρίς σπίτι!

(ΘΔ) Δεν ήταν μόνο τα σπίτια! Ήτανε και τα χτήματα. Λέγανε απ' έξω. «Πουλάτε τα, κάντε ό,τι θέλετε και θα τα πάρετε πάλι πίσω! Για να μπορέσετε να ζήσετε!»

(ΓΚ) Ποιοι τα λέγανε αυτά;

(ΘΔ) Η Κυβέρνηση που ήτανε στην Μέση Ανατολή.

0:45:43 Τα νέα τα μαθαίνανε από τα λίγα ραδιόφωνα που υπήρχαν σε καφενεία

(ΓΚ) Ναι. Και σεις πώς τα μαθαίνατε αυτά; Πώς μαθαίνατε τι έλεγε η Κυβέρνηση στη Μέση Ανατολή;

(ΘΔ) Α,α, υπήρχαν τα ραδιόφωνα... Στο Χαλάνδρι υπήρχε ραδιόφωνο στα καφενεία...

(ΓΚ) Ναι. Αυτά ήταν σφραγισμένα, δεν πιάνανε Μέση Ανατολή! Στα σπίτια ο κόσμος είχε ραδιόφωνα παράνομα;

(ΘΔ) Τα μαθαίναμε. Μαθαίνανε όλα. Ας πούμε, ο πατέρας μου, πούλησε το...

0:46:15 Δεν μπορούσαν να πάρουν πίσω την περιουσία που είχαν πάρει οι μαυραγορίτες

(ΓΚ) Το κτήμα. Δυόμιση στρέμματα

(ΘΔ) Αυτά που επέρασε. Όταν ήρθανε λοιπόν αυτοί οι απ' έξω θέλησαν να τα πάρουμε πίσω. Δεν τα πήραμε! Γιατί; Έλεγε «Ναι μεν αλλά αν έχει φυτέψει ένα δέντρο ή ξερω γω, δικαιούται να το κρατήσει και να πληρώσει την τιμή που έχει σήμερα.»

(ΓΚ) Ναι.

(ΘΔ) Η τιμή που είχε σήμερα, για να την..., να γίνει το δικαστήριο, μάρτυρες, το ένα το άλλο, να βγει η τιμή, και μετά ε,ε,ε, με δόσεις, δεν έπαιρνες τίποτα! Διότι δόση με δόση περνούσε και το χρήμα έχανε την αξία του. Τέτοια έγιναν πάρα πολλά! Μα πάρα πολλά!

(ΓΚ) Ο κόσμος πώς αντέδρασε με τους μαυραγορίτες; Θύμωσε, εξοργίστηκε..., μετά τους Γερμανούς τους κυνηγήσανε, τι κάνανε;

(ΘΔ) Οι μαυραγορίτες ήτανε με τους Γερμανούς.

(ΓΚ) Ναι.

(ΘΔ) Ε,ε, ο κόσμος τι να κάνει; Εύρισκε κάτι να φάει!

(ΓΚ) Μετά όταν φύγανε οι Γερμανοί, που δεν τους υποστήριζαν τους μαυραγορίτες, τι έγινε;

(ΘΔ) Τότε δεν υπήρχανε μαυραγορίτες διότι άνοιξε η..., φέρναν πράγματα μέσα...

(ΓΚ) Ναι, λέω, οι μαυραγορίτες τότε εξαφανιστήκανε, κρυφτήκανε, τι κάνανε;

(ΘΔ) Εξαφανιστήκανε με το που φύγανε οι Γερμανοί. Πήραν, ας πούμε, από την Αθήνα κόσμος στην επαρχία, που είχανε ήδη, αυτοί λέγανε «Πράγμα με πράγμα!»

(ΓΚ) Ναι, ο πατέρας σου πήγε στον Πειραιά για να πάρει λάδι, εδώ στο Χαλάνδρι δεν εύρισκε λάδι;

(ΘΔ) Όχι! Το λάδι που έβγαζε το Χαλάνδρι δεν το πουλάγανε εκεί! Το κρατάγανε! Ήτανε... δεν είχανε τόσα πολλά λάδια. Αλλά παίρνανε και οι Γερμανοί. Υποχρεώνανε να παίρνουνε λάδια. [Παύση]

(ΓΚ) Προσπαθώ να καταλάβω, οι μαυραγορίτες πώς δουλεύανε, αυτό λέω, γιατί μετά δεν τους πειράζανε τους μαυραγορίτες; Αυτό προσπαθώ να καταλάβω.

(ΕΚ) Γιατί ήταν κύριοι!

(ΘΔ) Κοίταξε, δεν υπήρχε τρόπος μετά για να 'ρθουνε σε επαφή με τους μαυραγορίτες. Αφού άνοιξε η αγορά...

(ΓΚ) Ναι, η αγορά άνοιξε και δεν χρειαζόσουν το προϊόν του μαυραγορίτη, αλλά αυτός τους είχε πάρει το σπίτι για έναν τενεκέ λάδι, έτσι τον άφησες; Αυτό λέω!

(ΘΔ) Κάνανε δικαστήριο, δεν σου είπα;

(ΓΚ) Μόνο με δικαστήρια. Νόμιμα δηλαδή. Δεν υπήρξαν περιπτώσεις αυτοδικίας, δηλαδή, κάποιος να ...

(ΘΔ) Όχι δεν κάνανε τέτοια πράγματα.

(ΓΚ) Δεν γινόντουσαν τέτοια.

(ΘΔ) Τότε υπήρχε νόμος κι όλοι πηγαίνανε με δικαστικό. Αλλά στα δικαστήρια είναι όπως είπα πιο μπροστά. Τα τρώγαν οι δικηγόροι και τίποτα παραπάνω. Και χανόντουσαν στο θέμα της..., που πέρναγε η δόση από τη δόση.

0:50:18 Στο σπίτι τους δεν κάνανε πολιτικές συζητήσεις. Η συμβουλή του πατέρα ήταν να μην φανερώνουν τι πιστεύουν

(ΕΚ) Κύριε Θόδωρε, κάνατε στο σπίτι σας μέσα όταν ήσασταν, στο πατρικό σας σπίτι όταν ζούσατε, πολιτικές συζητήσεις; Δηλαδή, μιλούσατε ανοιχτά για τα πολιτικά;

(ΘΔ) Όχι! Όχι! Ε,ε, μόνο θυμάμαι τον πατέρα μου που μας έλεγε « Προσέχτε, όταν βγαίνετε έξω να μην φανερώνεστε τι πιστεύετε!» Διότι, τι γινότανε. Όταν έλεγα υπέρ των ανταρτών ερχόντουσαν οι Χίτες και σου λέει «Είναι κομμουνιστής!» Το ίδιο γινότανε με τους άλλους. Είχαν σκοτωθεί πολλοί έτσι. Εμάς δεν μας πείραζε κανένας. Ούτε δεξιόί, γιατί δεν είχαμε εκδηλωθεί.

(ΕΚ) Αυτό σας το 'λεγε ο μπαμπάς σας να μην βγάζετε προς τα έξω καμιά άποψη! Μέσα στο σπίτι; Δηλαδή, είχατε ραδιόφωνο τότε;

(ΘΔ) Α... Ραδιόφωνο...!

0:51:46 Ραδιόφωνο είχαν μόνο κάποια καφενεία

(ΕΚ) Όχι!

(ΘΔ) Ένα ραδιόφωνο υπήρχε στο Χαλάνδρι, δύο, τρία στα καφενεία. Τίποτε άλλο! Εκεί πηγαίναμε και ακούγαμε καμιά είδηση.

(ΕΚ) Ούτε μες το σπίτι ακούγατε κάτι, να λένε οι μεγάλοι. Ήταν όλα φοβισμένα και μαζεμένα.

(ΘΔ) Όλα, βέβαια, γιατί ο καθένας κοίταζε πώς θα τη βγάλει. Ο πατέρας μου κοίταζε τη δουλειά του. Πώς θα πάει να σκάψει, πώς θα πάει να ποτίσει, να κάνει, να δείξει. Έτσι και οι άλλοι. Εμείς πηγαίναμε στο βουνό. Κάθε μέρα. Με ποιόνε να μιλήσουμε;

(ΓΚ) Βρίσκατε, βλέπατε κανέναν αντάρτη στο βουνό;

(ΘΔ) Ε,ε,ε, ναι, ναι!

(ΓΚ) Δεν σας μιλάγανε, δεν σας λέγανε τίποτα; Σας ρωτάγανε τι γίνεται;

(ΕΚ) Είπε προηγουμένως για τις κάλτσες.

(ΘΔ) Κοίταξε να δεις, τι να ρωτήσουνε; Ήτανε, σου λέω είμαστε μαζί. Ξέρανε ότι είμαστε με τους αντάρτες αλλά δεν φαινόμεστε. Διότι αυτό το 30 προς 1 είχε κάνει τον κόσμο να είναι ήρεμος. Ποιος θα πάει να κάνει, ας πούμε, να πιάσουνε ένα σωρό κόσμο να κρεμάσουνε;

(ΕΚ) Ε, ναι!

[Παύση]

(ΕΚ) Φιλικές οικογένειες είχατε εκεί κοντά; Φιλικές οικογένειες, εκεί...

(ΘΔ) Συγγενείς, φίλους είχαμε. Είχαμε. Ήτανε κάτι μεγαλύτεροι από μένα που όταν μπήκαν οι Γερμανοί, ήταν ορισμένοι που ήταν αξιωματικοί στο Στρατό και τους είχανε μαζέψει σε μια μάντρα, σ' ένα σπίτι και τους κάνανε, τους δίναν τα όπλα, ξέρω γω, πώς θα... αλλά με το που βγήκε το ΕΑΜ κι ανακατεύτηκε από κει, αυτοί φύγανε. Διότι έγινε η

αναμπουμπούλα η μεγάλη. Μετά. Κι αυτούς τους αφήσανε και είχαν ταλαιπωρίες κάθε τρεις και λίγο με τους... Χίτες, ας πούμε, με τους... πώς τους λένε, ανθρώπους που ήτανε αντίθετοι...

(ΕΚ) Αντιφρονούντες!

(ΘΔ) Αντιφρονούντες, με τους αντάρτες. [Γπαύση]

(ΓΚ) Θυμάστε κάτι να άλλαξε στο Χαλάνδρι τότε, την εποχή εκείνη, να έγινε κάτι, να έφυγε κάτι, να χάθηκε κάτι;

(ΘΔ) Κοίταξε, ε,ε... όπως είπα και πιο μπροστά όλοι κάτι έπρεπε να κάνουμε. Δεν είχαμε χρόνο για να..., να κάνουμε τι;

0:55:45 Μετά που φύγανε οι Γερανοί ήρθε κόσμος πολύς στο Χαλάνδρι λόγω του τρένου του Λαυρίου που υπήρχε. Ερχόντουσαν για εκδρομή

(ΓΚ) Όχι να κάνετε, αν είδατε ν' αλλάξει κάτι τότε στο Χαλάνδρι! Να φτιάχτηκε κάτι, να έφυγε κάτι, να άλλαξε κάτι. Άλλαξε κόσμος, ήρθε καινούργιος κόσμος, έφυγε κόσμος, τι έγινε, μετακίνηση...

(ΘΔ) Μετά που φύγανε οι Γερμανοί ήρθε κόσμος πολύς.

(ΓΚ) Γιατί ήρθε κόσμος εδώ;

(ΘΔ) Γιατί ήτανε το τρένο...

(ΓΚ) Του Λαυρίου!

(ΘΔ) ... του Λαυρίου και έφευγε από τον Πειραιά, Αθήνα και τα λοιπά και ερχόντουσαν πολλοί από τον Πειραιά. Και εδώ στο Λαύριο ήτανε με την... Το καλοκαίρι στην Ρεματιά ερχόντουσαν και κάνανε, παραθερίζανε.

(ΓΚ) Πώς; Σε σκηνές; Πού μένανε;

(ΘΔ) Οοοχι!

(ΓΚ) Έτσι!

(ΘΔ) Και φεύγανε.

(ΓΚ) Α, ερχόντουσαν το πρωί και φεύγαν το βράδυ!

(ΘΔ) Ε, ναι, ναι. Ήταν ο σιδηρόδρομος...

(ΓΚ) Εκδρομή!

0:56:49 Υπήρχε δυσκολία να μετακινηθείς. Τότε ήταν τα «γκαζοζέν»

(ΘΔ) Ναι. Διότι ήτανε και δύσκολο να μετακινηθείς. Ήτανε τα..., πώς το λένε, αυτά τα... ε,ε,ε με το..., τα αυτοκίνητα που καίγανε ...

(ΓΚ) Τα γκαζοζέν!

(ΘΔ) Τα γκαζοζέν. Άντε, τρέχα γύρευε...! Πηγαίνανε τόσο σιγά που μπορούσες να κατέβεις και να ξανανέβεις. Αλλά με το τρένο βολευότανε ο κόσμος. Κι ερχόντουσαν πολλοί από τον Πειραιά και ξένοι, κι απ' την Αθήνα. Και από τότε άρχισε να μεγαλώνει

το Χαλάνδρι. Πρώτα ήτανε μέχρι εκεί πέρα, από κει και ύστερα χτιστήκανε σπίτια, κι από δω και γύρω, γύρω.

0:57:44 Μετά τους Γερμανούς ήρθε κόσμος στο Χαλάνδρι, Πειραιώτες, Αθηναίοι και από την επαρχία

(ΓΚ) Άρα άλλαξε το Χαλάνδρι, επομένως.

(ΘΔ) Μετά την ... τους Γερμανούς, ναι. Άλλαξε. Ήρθε κόσμος. Και από επαρχία, αλλά πρώτα ήρθαν οι Πειραιώτες, οι Αθηναίοι και μετά η επαρχία. Τότε άλλαξε το Χαλάνδρι. Τότε ήτανε λιγότερο από δέκα χιλιάδες οι κάτοικοι εδώ στο Χαλάνδρι. Όλοι μαζί. Και μετά ήρθε πάρα πολύς κόσμος.

(ΕΚ) Άρα λοιπόν όταν έφυγαν οι Γερμανοί από 'δω, είπατε γεννηθήκατε το '36;

(ΘΔ) Το '26.

(ΕΚ) Το '26! Όταν φύγανε, λοιπόν, ήσασταν είκοσι τόσο χρονών, ε;

(ΓΚ) Δέκα εννιά!

(ΕΚ) Δέκα εννιά! Εκεί!

0:58:50 Το '45 πήγε εθελοντής στην Αεροπορία. Εκπαιδεύτηκε σε Σχολή στην Μέση Ανατολή με ειδικότητα Ηλεκτρολόγος αεροπλάνων

(ΘΔ) Ε, μετά πήγα εθελοντής στο στρατό και απολύθηκα το '49.

(ΓΚ) Πού πολεμήσατε;

(ΘΔ) Ε,ε,ε, εγώ ήμουν στην Αεροπορία.

(ΓΚ) Άρα δεν ήσασταν εδώ στο Χαλάνδρι, δηλαδή, μετά τον πόλεμο! Όταν έγινε ο εμφύλιος δεν ήσασταν εδώ.

(ΘΔ) Εγώ έφυγα το '45. '44 φύγαν οι Γερμανοί, '45 πήγα στην Αεροπορία.

(ΕΚ) Τι κάνατε εκεί; Τι ειδικότητα είχατε;

(ΘΔ) Ε,ε,ε στ' αεροπλάνα. Ηλεκτρολόγος στ' αεροπλάνα. Και πήγαμε στη Μέση Ανατολή, διότι εκεί υπήρχαν οι Σχολές. Εδώ δεν υπήρχε τίποτα. Για έξι μήνες. Αλλά μετά άρχισε το '46 ο... ο πόλεμος πάλι, μεταξύ μας, και ο Θεός να μην τα ξαναδούμε αυτά τα πράγματα.

(ΓΚ) Εμείς οι Έλληνες είχαμε τότε αεροπλάνα ή ήσασταν στα Εγγλέζικα;

(ΘΔ) Είχαμε αεροπλάνα, είχαμε φέρει απ' τη Μέση Ανατολή. Αλλά...

(ΓΚ) Πού τα είχατε, σε ποιο στρατόπεδο ήσασταν εδώ;

(ΘΔ) Στη... στη... Εγώ υπηρέτησα στη Θεσσαλονίκη, στο Σέδες. Εκεί ήτανε τα αεροπλάνα.

1:00:42 Τα αεροπλάνα ήταν και ελληνικά και εγγλέζικα με Έλληνες πιλότους

(ΓΚ) Ήτανε μόνο δικά μας ή και εγγλέζικα, τότε εκεί;

(ΘΔ) Μόνο δικά μας. Ε, και εγγλέζικα αεροπλάνα ήτανε.

(ΓΚ) Τα αεροπλάνα ναι, λέω, ήταν εγγλέζικα, οι πιλότοι ήτανε έλληνες...

(ΘΔ) Έλληνες, Έλληνες! Είχαμε φύγει από... με τους Γερμανούς, ας πούμε, που είχανε πάει κάτω, κι από 'κει μάθαμε.... Εδώ είχαμε τα Πετζετέλ που φτιάχναμε, του Μεταξά.

(ΓΚ) Τα παλιά του Μεταξά, ναι.

(ΘΔ) Ναι. Που βγάλαμε τον πόλεμο του '40.

(ΓΚ) Ναι. Μετά όμως με τον εμφύλιο είχαμε πιο σύγχρονα αεροπλάνα. Έτσι;

(ΘΔ) Ναι, ήταν αυτά τα Spitfire, είχανε βγάλει οι...

(ΓΚ) Αλλά ήτανε όλοι έλληνες πιλότοι, δεν ήταν ξένοι οι πιλότοι.

Έ(ΘΔ) Ελλήνες, έλληνες. Αλλά κάτω ήτανε και αντάρτες ήτανε και Έλληνες απ' τους άλλους, ας πούμε, απ' την άλλη παράταξη. Και ρίχνανε σε όλους, γινόντουσα και λάθη.

1:01:49 Στους βομβαρδισμούς γινόντουσαν και λάθη. Οι μπόμπες ξέφευγαν κιάλας

(ΕΚ) Α! Γινόντουσαν και λάθη!

(ΘΔ) Εμ, πώς δεν γινόντουσαν!

(ΕΚ) Α, για πείτε μας κανένα λάθος! Έτσι...

(ΘΔ) Έ Όταν ρίχναν τις μπόμπες τους, ξεφεύγανε κι όλας!

(ΕΚ) Κι όποιος τους σκότωνε, δηλαδή, μποσστά ... την έτρωγε!

1:02:11 Ο θάνατος του Ανδρέα Γκίνη

(ΘΔ) Ναι. Ένας Χαλανδραίος τότε, ο Γκίνης, ο Ανδρέας Γκίνης, που έχει μια οδός ...

(ΓΚ) Ναι, ναι.

(ΘΔ) Κι αυτός πολεμούσε τους αντάρτες. Έταν στο νοσοκομείο που ήταν τραυματίας, τον είδα 'γω μια φορά, που συναντηθήκαμε στο ... επάνω, και του λέω «Άντε πάρε [Ακατάληπτο] να πας στο σπίτι σου! Να δεις και τους γονείς σου!» «Όχι!» λέει. «Θα πάω ξανά!» Ε, πήγε ξανά επάνω, μια ριπή, τέρμα! Δεν ήρθε.

(ΕΚ) Με τ' αεροπλάνο λέτε τώρα, ε;

(ΘΔ) Όχι! Αυτό...

(ΕΚ) Πώς, τι ριπή ήταν αυτή; Δηλαδή ήτανε στο δρόμο, έτσι...

(ΘΔ) Αντάρτες, αντάρτες...

(ΕΚ) Ναι, ναι! Μάλιστα.

(ΘΔ) Ο Θεός να μας φυλάει να μην ξαναγίνουν τέτοια πράγματα.

(ΓΚ) Άλλους που εκτελέσανε οι Γερμανοί εδώ, εκτός απ' αυτό που μας είπατε, θυμάστε;

[Παύση]

(ΘΔ) Κοίταξε, δεν είδα! Άκουσα όμως! Κάθε τρεις και λίγο στο... στο... στην... στην Αθήνα. Πώς λέγεται αυτό το μέρος μωρέ

(ΕΚ) Καισαριανή.

[Παύση]

(ΕΚ) Πού κοντά είναι;

(ΘΔ) Ε,ε,ε...

(ΓΚ) Καλά, δεν έχει σημασία. Δεν πειράζει.

(ΘΔ) Προς το Παγκράτι...

(ΕΚ) Στο Χαϊδάρι;

(ΓΚ) Καισαριανή;

(ΘΔ) Καισαριανή! Είχαν σκοτώσει πολλούς.

(ΕΚ) Πολλούς.

(ΘΔ) Γιατί να το πιστέψω; Και... [Ακατάληπτο] [βήχει] και από τις φυλακές που μαζεύανε οι Γερμανοί, ε,ε τους έβγαζαν έξω και πηγαίνανε και σπάγανε πέτρες. Σε... ε,ε, ...

(ΕΚ) Στα νταμάρια.

(ΘΔ) Στα νταμάρια, ναι. Γιατί δούλευα μια φορά σε ένα αυτοκίνητο και πηγαίναμε και κουβαλάγαμε πέτρες και μου δίνανε κάτι χαρτάκια [Ακατάληπτα ξέρω γω, για τους δικούς τους. Περνούσαν άσχημα. [Παύση]

(ΓΚ) Όλο άσχημα σας βάλαμε να μας λέτε σήμερα!

(ΕΚ) Ναι, εγώ λίγο...

(ΓΚ) Τίποτα πιο... , πιο...

(ΕΚ) Σας κουράσαμε λίγο νομίζω...

1:05:43 Δεν μας έκανε εντύπωση τίποτα. Είχαμε συνηθίσει στο θάνατο

(ΓΚ) Μέσα σ' αυτά τα άσχημα, εσείς ήσασταν πάντα έτσι στενοχωρημένοι, θλιμένοι..., είπατε ότι δεν γλεντάγατε, δεν διασκεδάζατε...

(ΘΔ) Κοίταξε να δεις, είχαμε γίνει σαν γιαϊδούρια. Δεν μας έκανε εντύπωση τίποτα. Σκοτωνόταν ένας άνθρωπος..., ε! Σκοτώθηκε! Φύγαν οι Γερμανοί, εκεί στη γειτονιά, κι είχε πάει ένας, γιατί ξερενόμασαν όλοι στο Χαλάνδρι, ήταν μικρό, και μπήκε μέσα στο σπίτι ν' αρπάξει κάτι. Εκεί στη γειτονιά. Κι ήτανε ένας Γερμανός μέσα, τη μέρα που φεύγανε, μπαμ, μπαμ, μπαμ, πάει το παιδί. Ε, πέθανε, σκοτώθηκε! Τι να κάνουμε; Είχαμε συνηθίσει από τέτοια.

(ΕΚ) Ο θάνατος κάθε μέρα! Λέω, ο θάνατος κάθε μέρα! Τον είχατε κάθε μέρα κοντά!

[Παύση]

1:06:46 Η παιδική του ηλικία πέρασε μέσα σε πολέμους. Δεν πρόλαβε να παίξει

(ΕΚ) Στην ουσία, δηλαδή, η παιδική σας ηλικία όλη πέρασε μέσα σε πολέμους...

(ΘΔ) Ναι, ναι...

(ΕΚ) ...στην πείνα, έτσι; Και σε όλη αυτή τη..., στη δουλειά, στα καρότσια, στα κάρβουνα, στα ξύλα...

(ΘΔ) Ναι..., ναι...!

(ΕΚ) Δεν παίζατε, δεν παίζατε, δεν προλάβατε να παίξετε δηλαδή...

(ΘΔ) Δεν προλάβαμε!

(ΕΚ) ... σαν παιδί!

(ΘΔ) Γιατί, πόσο μικροί ήμασταν. Όλα μέσα εκεί ήτανε... Βλέπω τα παιδάκια τώρα τι ωραία που περνάνε! Εμείς δεν ήτανε... και όχι μόνο εμείς! Δεν είχε ένας δεν είχαν όλοι! Ξυπόλητος εγώ, ξυπόλητοι όλοι... ήμασταν!

1:07:34 Τα παπούτσια ήταν πανάκριβα. Δεν τα φορούσαν. Έπαιζαν ποδόσφαιρο ξυπόλητοι

(ΕΚ) Πείτε μας για τα παπούτσια τότε, τι παπούτσια είχατε εκείνη την εποχή;

(ΘΔ) Α,α,α...! Τα παπούτσια ήτανε πανάκριβα! Δεν μπορούσες να τ' αγοράσεις. Μας έπαιρνε ο πατέρας μου και πηγαίναμε στο... στην Αθήνα, στο Γιουσουρούμ, πώς το λέγανε και μας έπαιρνε παπούτσια από 'κει. Στιβάνια, τα λέγαμε. Και δεν τα φοράγαμε. Τα φέρναμε επάνω, τα πηγαίναμε στον τσαγκάρη κι έβαζε πρόκες από κάτω. Για να μην κρυώνουνε. Και προτιμούσαμε το καλοκαίρι ξυπόλητοι. Δεν είχαμε δρόμους, ασφάλτους και ... Ήτανε χωματόδρομοι. Παίζαμε μπάλα ξυπόλητοι. Χτυπάγαμε τις πέτρες έβγαζε λιγάκι αίμα, το βάζαμε στην άμμο, σταμάταγε το αίμα.

(ΕΚ) Παίζατε μπάλα, πάντως. Είχατε αλάνες μπόλικες...

(ΘΔ) Αλάνα; Από αλάνες τιποτ' άλλο!

(ΕΚ) ...για να παίξετε μπάλα.

(ΘΔ) Εκεί που ήταν το σπίτι μου, βγαίνοντας απ' έξω, ήτανε μια αλάνα εκατόν πενήντα επί εκατόν πενήντα μέτρα με ελιές. Εκεί μαζευόμασταν και παίζαμε όλοι. Απέναντι ήταν άλλη μεγάλη.

1:09:15 Δεν παίζανε αγόρια, κορίτσια μαζί. Μετά το στρατό κοίταζαν τα κορίτσια. Βγαίνανε βόλτα στην Πλατεία

(ΕΚ) Κορίτσια, παίζατε μαζί με κορίτσια; Βγαίνανε τα κορίτσια για παιχνίδι;

(ΘΔ) Ε, παιδιά, παίζαμε. Αλλά δεν μας έκοβε τίποτα.

(ΕΚ) Σε ποια ηλικία αρχίσατε να βλέπετε τα κορίτσια σαν κορίτσια;

(ΘΔ) Α! Μετά απ' το στρατό!

(ΕΚ) Μετά το στρατό!

(ΘΔ) Κι [ακατάληπτα] δεν ήτανε ελεύθερα έτσι όπως είναι σήμερα.

(ΕΚ) Πώς φλερτάρατε εκείνο τον καιρό; Δηλαδή άμα σου άρεσε μια κοπέλα, πώς την πλησιάζατε, με ποιόν τρόπο;

(ΘΔ) Ε! Βγαίναμε στην πλατεία, ας πούμε, πάνω κάτω, βγαίνανε κι οι κοπέλες, βγαίναμε κι εμείς, γινότανε σούσουρο.

(ΕΚ) Σούσουρο, τι; Γινόntonουσαν κουβέντες ή με τα μάτια και με τα...

(ΘΔ) Κοίταξε, αφού ξερενόμαστε όλοι...

(ΕΚ) Α! Σωστό!

(ΘΔ) Εγώ ήξερα τα περισσότερα παιδιά απ' το Χαλάνδρι, στο Χαλάνδρι. Όπως με ξέρανε και μένα. Ήταν τα... κάτω απ' την εκκλησία, ήταν τα παιδιά που ήτανε στις παράγκες, αλλά πηγαίναμε στο σχολείο μαζί. Ξέραμε ο ένας τον άλλονε. Και τις κοπέλες και τ' αγόρια.

(ΕΚ) Για πείτε μας καμιά ιστορία απ' αυτές!

(ΘΔ) Α! Δεν είχα εγώ ιστορίες!

1:11:10 Φάρσα στο σχολείο

(ΕΚ) Οι άλλοι, τίποτα φίλοι; Κάτι αστείο, κάτι που έγινε, περίεργο, έτσι που το συζητάγατε μετά οι νέοι;

(ΘΔ) Δεν υπήρχαν τέτοια πράγματα! Στο σχολείο οι δάσκαλοι ήτανε λιγάκι αυστηροί. Μια φορά είχε έρθει ένας ε,ε,ε και είχε φέρει ένα σωληνάρι με μπριγιαντίνη. Και μας έβαλε σ' όλους. Μας έδωσε όλοι. Και πήγαν και βάλαν στα μαλλάκια και ήμαστε σαν ποντίκια! Και μας πήρε χαμπάρι ο δάσκαλος, Θεός σωτήριονε, ήταν καλός δάσκαλος. Και μας πλάκωσε στο ξύλο όλους και μας έστειλε στις βρύσες να πλυθούμε. Δεν κάναμε τέτοια πράγματα. Ήτανε διαφορετικά απ' ότι είναι σήμερα.

1:12:17

Σεβόντουσαν τις κοπέλες όπως τους σεβόντουσαν και αυτές. Αν γνώριζες κοπέλα έπρεπε να την παντρευτείς.

(ΘΔ) Σεβόμαστε τις κοπέλες όπως μας σεβόντουσαν και αυτές. Δεν είχαμε δούνα και λαβείν. Ήτανε διαφορετικά από το τώρα. Εκεί αν γνώριζες κοπέλα θα την πατρευόσουν. Δεν γινότανε! [Παύση] Αλλά κανένας δεν έβλεπε, ας πούμε, κάτω απ' τα είκοσι να μην έχει πάει φαντάρος και να παντρευτεί!

(ΕΚ) Όχι!

(ΘΔ) Ναι. Και οι κοπέλες ζητούσανε να πάρουνε κανέναν της προκοπής που να 'ξερε γράμματα ... Τότε όταν ήξερε κανένας γράμματα, να έχει παει στο γυμνάσιο, ήτανε μια χαρά! Σαν να 'χει βγάλει τώρα πανεπιστήμια. Και αυτοί παίρνανε πάντα μισθό, ενώ οι άλλοι ήτανε σκαφτιάδες. [Παύση]

1:13:34 Οι λεύκες της Πλατείας έγιναν οδοφράγματα

(ΘΔ) Στην Πλατεία ήτανε και κάτι λεύκες μεγάλες και τις κόψανε. Ε,ε,ε... τις κόψανε οι αριστεροί, οι αντάρτες, για να μην περάσουν οι Εγγλέζοι με τα τανκς να 'ρθούνε στο Χαλάνδρι. Ήτανε δυο λεύκες στην εκκλησία, μεγάλες, θεόρατες! Και τις ρίξανε κάτω, έτσι. Το τανκς περνούσε, βέβαια. Τις πήρανε απ' το δρόμο, περνούσανε.

(ΓΚ) Είχατε δει εσείς τέτοια πράγματα, οδοφράγματα, έτσι, μάχες είχατε δει καθόλου;

(ΘΔ) Μάχες, όχι! Οδοφράγματα κάνανε οι Γερμανοί νομίζοντας ότι θα έρθουνε από τη θάλασσα, ας πούμε, και τα κάνανε στο Σταυρό Αγίας Παρασκευής.

1:15:10 Το Χαλάνδρι δεν βομβαρδίστηκε. Έβλεπαν τα αεροπλάνα που πήγαιναν στον Παιραιά για να βομβαρδίσουν

(ΓΚ) Βομβαρδισμοί γίνανε, ακούσατε σειρήνες, τέτοια πράγματα....

(ΘΔ) Βομβαρδισμοί ε,ε,ε... απ' τα αεροπλάνα, από τα Αμερικάνικα, τα Εγγλέζικα, τα βλέπαμε. Περνάγανε και ρίχνανε.

(ΓΚ) Ήσασταν έξω και τα βλέπατε, δηλαδή; Δεν πηγαίνατε σε υπόγεια; Δεν κρυβόσαστε;

(ΘΔ) Πού να ξέρω;

(ΓΚ) Ρίχνανε εδώ στο Χαλάνδρι, δηλαδή;

(ΘΔ) Όχι στο Χαλάνδρι, όχι!

(ΓΚ) Α,α! Τα βλέπατε που περνάγανε, δηλαδή!

(ΘΔ) Στον Πειραιά, περνούσαν...

(ΓΚ) Την ημέραν, περνούσαν την ημέρα, δηλαδή;

(ΘΔ) Ναι,ναι,ναι, ναι!

(ΓΚ) Την ημέρα!

(ΘΔ) Όλα αυτά.

(ΕΚ) Τι μαγαζιά υπήρχανε τότε στο Χαλάνδρι;

(ΘΔ) Πώς;

1:16:03 Τα μαγαζιά του τότε στο Χαλάνδρι. Οι πλανόδιοι

(ΕΚ) Τι μαγαζιά υπήρχανε τότε στο Χαλάνδρι, κύριε Θόδωρε;

(ΘΔ) Μπακάλικα υπήρχανε, μανάβικα, κρεοπωλεία και δυο, τρία εμπορικά καταστήματα. Που είχαν απ' όλα, ας πούμε, ό,τι φοράει ο κόσμος. Αυτοί περνούσανε και με τη σουστά και με το αλογάκι και είχανε τα εμπορεύματα επάνω.

1:16:43 Δεν είχαν ψυγείο. Το πηγάδι έπαιζε το ρόλο του ψυγείου. Ούτε ρεύμα μόνο λάμπες

(ΕΚ) Εσείς στο σπίτι σας το πατρικό είχατε ψυγείο;

(ΘΔ) Όχι! Πηγάδι. Και το καλοκαίρι έβαζε το καρπούζι ο πατέρας μου μέσα στον κουβά για να κρυώσει. Το νερό, πότε το βάλαμε; Μετά την Κατοχή. Δεν υπήρχε. Ούτε ρεύμα υπήρχε. Με λάμπες.

1:17:20 Νερό απ' το πηγάδι που είχαν όλα τα σπίτια. Για απολύμανση έριχναν στο πηγάδι ασβέστη

(ΕΚ) Από πού παίρνατε νερό, λοιπόν;

(ΘΔ) Απ' το πηγάδι! Όλα τα σπίτια είχανε πηγάδια. Και κάθε Μάρτη έβλεπα τον πατέρα μου, έφερνε σβώλια ασβέστη και έριχνε δυο σβώλια μες στο πηγάδι. Για να... για τα μικρόβια. Ε, ήταν λιγάκι πικρό το νερό, από κει και ύστερα μετά φτιαχνόταν.

1:18:00 Πώς πότιζαν τα χωράφια. Τα μάγκανα που γύριζαν τα γαϊδουράκια. Αργότερα υπήρχαν μηχανές με πετρέλαιο. Ο ανεμόμυλος

(ΕΚ) Όταν πότιζε τα χωράφια, που λέτε, πώς τα πότιζε; Τι γινόταν; Με ποιον τρόπο, δηλαδή;

(ΘΔ) Εδώ ήτανε πολλά περιβόλια. Εδώ η περιοχή, όχι μόνο [ακατάληπτο], σ' όλο το Χαλάνδρι. Και είχανε γαϊδουράκια, ζώα, ας πούμε, και γυρίζαμε γύρω γύρω, και ερχότανε το νερό επάνω με τους [ακατάληπτα], ή βάζαμε... τελευταία με τους Γερμανούς, είχανε βγει και μηχανές που δουλεύανε με πετρέλαιο, αντίς για γαϊδουράκια. Για να βγαίνει το νερό. Κι όλη την ημέρα άκουγες το τακ, τακ, τακ, δηλαδή όταν γυρίζει το μαγκάνι μια... είναι ένα σίδερο, ας πούμε, που πέφτει και αυτό το σίδερο έκανε το θόρυβο. Ακούγαμε το θόρυβο. Τώρα, για σκεφτείτε τώρα, εδώ, τριγύρω να είναι δέκα τέτοια!

(ΓΚ) Είχατε και ανεμόμυλο εδώ, τον θυμάμαι ακόμα, με τον αέρα που γύριζε. Ήταν εδώ δίπλα!

(ΘΔ) Εδώ στου Χώλη!

(ΕΚ) Εδώ!

(ΓΚ) Ναι! Μέχρι πρόσφατα το θυμάμαι εγώ, τον πύργο.

(ΘΔ) Ε, αυτός ήτανε, του άρεσε κι έφτιαχνε ε,ε,ε... και ηλεκτρικά και τέτοια πράγματα κι έφτιαξε κι αυτό. Αλλά τα παιδιά του....

(ΓΚ) Το έφτιαξε μόνος του, δηλαδή;

(ΘΔ) Ε, μόνος του το 'βαλε. Ήταν του Χώλη, απέναντι. Δεν ήτανε, δεν είχαμε πολλά, ας πούμε, αλλά αυτό υπήρχε εδώ πέρα.

1:20:19 Η φορητή ραπτομηχανή της μητέρας. Τους έραβε ρούχα αλλά και σακούλες για τις κατσικούλες, οι οποίες μετά γινόntonταν και τσάντες για το σχολείο

(ΕΚ) Ραπτομηχανή η μαμά είχε;

(ΘΔ) Ναι, είχε! Είχε μια φορητή.

(ΕΚ) Αυτό σημαίνει ότι εκείνη σας έκανε τα ρούχα σας; Ή πώς τα παίρνατε, πώς τα φτιάχνατε τα ρούχα;

(ΘΔ) Α,α,α! Εύκολα! Τα 'φτιαχνε η μάνα μου. Έπαιρνε ένα ύφασμα, μας έφτιαχνε μια ποδιά, τη φοράγαμε, φεύγαμε. Ε,ε,ε είχε κάτι κατσικούλες, ξέρω 'γω, τους έφτιαχνε σακούλες για να μην πηγαίνουν να πίνουνε το γάλα. Αλλά τ' άφηνε ορισμένες ώρες, ας πούμε. Για να περισσεύει και γάλα να πιούμε και μεις. Απ' αυτές τις σακούλες μάς έκανε και τσάντα για το σχολείο.

(ΕΚ) Μυρωδάτες και γαλακατερές! [Γέλια] Μυρωδάτες και γαλακτερές σακουλίτσες! [Γέλια]

1:21:34 Το καλοκαίρι έφτιαχναν τραχανάδες και χιλοπίτες για το χειμώνα. Όλοι είχαν κότες, κασίκες

(ΘΔ) Κοίταξε, όποιος ήτανε προκομένος ζούσε. Να σου πω η μάνα μου το καλοκαίρι έφτιαχνε χιλοπίτες, το ένα, το άλλο, ένα σωρό πράγματα. Τραχανάδες. Και είχε για το χειμώνα. Άλλοι δεν φτιάχνανε! Τι να κάνουν το χειμώνα;

(ΓΚ) Δεν φτιάχναν γιατί δεν ήταν προκομένοι ή γιατί δεν είχαν γάλα;

(ΘΔ) Το γάλα, κι η μάνα μου δεν είχε αλλά είχε την κασικούλα που την πήγαινε να φάει, να βοσκήσει, άλλοι δεν...

(ΓΚ) Εδώ είχαν όλοι δηλαδή αυλή, είχαν κότες, κασίκες, είχαν όλοι; Όλοι όσοι θέλανε [ακατάληπτο]. Η μάνα μου, ήταν μικρό, ας πούμε το..., ο χώρος που μέναμε, αλλά τις έβγαζε τις κότες, βοσκάγαν έξω, στις αλάνες. Δεν τις έπαιρνε κανένας! Δεν κλέβανε!

(ΕΚ) Τότε με τους Γερμανούς δεν είχανε, είχατε πρόβλημα; Με το... δεν σας έπαιρναν το γάλα ή τις κασίκες ή τις κότες, ο,τιδήποτε;

1:22:57 Η Γερμανίδα γειτόνισα

(ΘΔ) Κοίταξε, όλο κάτι, αλλά κι αυτοί προσέχανε. Ας πούμε, η μάνα μου είχε γνωρίσει μια Γερμανίδα που έμενε εδώ από πίσω. Α, είχε κι εδώ από πίσω κι άλλο, ε,ε, ...πώς το λέμε..., αυτό που μου 'πες ...

(ΓΚ) Ανεμόμυλο!

(ΘΔ) Ναι! Και αυτή απεδείχθη ότι ήτανε με τους Γερμανούς μαζί και είχε έρθει πιο μπροστά και έκανε τη δασκάλα και είχε γνωριστεί με τη μάνα μου. Και μία λοιπόν [ακατάληπτο] και της είπε «Έτσι κι έτσι...» ένας Γερμανός. Χάθηκε ο Γερμανός! Προσέχανε. [Παύση]

(ΓΚ) Και έφυγε αυτή όταν φύγαν οι Γερμανοί, έφυγε κι αυτή η δασκάλα;

(ΘΔ) Χάθηκε!

(ΓΚ) Χάθηκε.

(ΘΔ) Ήταν το σπίτι της εδώ πέρα.

(ΓΚ) Δεν θυμάστε πώς τη λέγανε. Πώς τη φωνάζατε;

(ΘΔ) Δεν τη θυμάμαι! Ήταν μια καλή κυρία.

(ΓΚ) Τη λέγατε με τ' όνομά της ή την λέγατε Γερμανίδα;

1:24:25 Υπήρχαν Γερμανόφιλοι και Αγγλόφιλοι. Και τρωγόντουσαν.

(ΘΔ) Όχι, με τ' όνομά της το έλεγε η μάνα μου. Είχε και μια κόρη. Ε, η 5^η φάλαγγα που λέγαμε τότε, αυτή ήταν. Τους είχαν στείλει πιο μπροστά οι Γερμανία εδώ πέρα. Άσε που είχαμε Γερμανόφιλους! Τότε εμείς δεν υπήρχαμε. Ή Γερμανόφιλοι θα 'τανε ή ... πώς το λένε...

(ΓΚ) Αγγλόφιλοι!

(ΘΔ) Ναι, Αγγλόφιλοι! Και... οι Έλληνες τρωγόντουσαν έτσι. Λοιπόν οι Γερμανόφιλοι ήτανε του Λαϊκού Κόμματος. Με το βασιλιά! Οι άλλοι ήτανε με τον Βενιζέλο. Βενιζελικοί. Άντε τρέχα γύρευε! [Παύση] Γι' αυτό ε,ε,ε... δεν κάναμε προκοπή στην Ελλάδα ποτέ.

(ΕΚ) Να το κλείσουμε;

(ΓΚ) Κάποια άλλη φορά να μας πει για μετά το '50, πιο πρόσφατα, καινούργια πράγματα, μην τον κουράσουμε άλλο τώρα...

(ΕΚ) Ναι, ναι, νομίζω ότι καλύψαμε ένα μεγάλο μέρος...

(ΓΚ) της δεκαετίας του '40 και ...

(ΘΔ) Προσπαθώ να θυμηθώ τίποτα....

(ΓΚ) Έχετε καθόλου, έτσι, παλιές φωτογραφίες;

1:26:32 Ο φωτογράφος της Πλατείας του Χαλανδρίου, ο Αντώνης

(ΘΔ) Όχι! Μου φαίνεται ήταν ένας φωτογράφος με το...

(ΕΚ) Τον τρίποδα!

(ΘΔ) Με τους..., ξέρεις αυτούς που..., με τους πωλητές,

(ΓΚ) Ναι, ναι, ναι, τη Βασίλω, που λέγανε...

(ΘΔ) Ο Αντώνης.

(ΓΚ) Ήταν εδώ στο Χαλάνδρι αυτός; ΄

(ΘΔ) Ήτανε στο Χαλάνδρι και ...

(ΓΚ) Γύριζε παντού;

(ΘΔ) Στην Πλατεία ήτανε,

(ΓΚ) Α! Μόνιμα στην Πλατεία!

(ΘΔ) Μόνιμα στην Πλατεία. Ήθελες να πάρεις καμιά φωτογραφία, ας πούμε, ο πατέρας μου ήθελε να βγάλει μια φωτογραφία για το ΙΚΑ όταν πρωτόγινε, μετά την εκκλησία μαζευτήκαμε η οικογένεια, μας έβγαλε μια φωτογραφία.

(ΓΚ) Δεν τις έχετε αυτές τις παλιές φωτογραφίες, ε; Δεν έχετε παλιές, έτσι;

(ΘΔ) Δεν θυμάμαι να έχω κρατήσει...

(ΕΚ) Ούτε από τότε που ήσαστε φαντάρος;

(ΘΔ) Έχω...

(ΕΚ) Φαντάρος στην Αεροπορία!

(ΘΔ) Έχω, έχω...

(ΕΚ) Ναι!

(ΘΔ) Έχω...

(ΕΚ) Θα μας δίνετε...

(ΓΚ) Αν μας τις βρήτε να μας τις βρήτε να μας τις δείξετε. Να τις δούμε.

(ΕΚ) Να τις φωτοτυπήσουμε! Να τις φωτοτυπήσουμε να τις βάλουμε...

(ΓΚ) Όταν τις βρήτε, να ξανάρθω μια φορά να μας πείτε για μετά τον πόλεμο, όταν το Χαλάνδρι άρχισε να γίνεται....

(ΕΚ) Όχι θα τις στείλουμε στο αρχείο να υπάρχουνε... Να τις φωτοτυπήσουμε!

(ΓΚ) Ναι! Άμα τις βρει έχομαι εγώ και τις φωτογραφίζω επί τόπου, δεν χρειάζεται να...

(ΕΚ) Αυτό ακριβώς! Αυτό εννοώ!

(ΓΚ) Να τις φωτογραφήσουμε...

(ΘΔ) Είναι εύκολες, το ξέρω...

(ΓΚ) Άμα τις βρήτε, θα μιλήσετε...

(ΘΔ) Για το Στρατό, ας πούμε, ή στη Μέση Ανατολή που ήμαστε εκεί πέρα και είχαμε πάει και στους Αγίους Τόπους...

1:28:34 Για τη Σχολή στη Μέση Ανατολή

(ΓΚ) Πού ήταν η μονάδα, η εκπαίδευση πού γινότανε; Ισραήλ ή στην Αίγυπτο;

(ΘΔ) Δεν υπήρχε Ισραήλ τότε.

(ΕΚ) Ναι. Στα Ιεροσόλυμα

(ΘΔ) Ισραήλ έγινε μετά το '48. Το Ισραήλ τότε ήτανε, πώς κυνηγάνε τους κατσαπλιάδες, έτσι κυνηγούσανε τους Εβραίους.

(ΓΚ) Εσείς πού εκπαιδευτήκατε; Στην Αίγυπτο; Πού; Η Σχολή πού ήτανε;

(ΘΔ) Πώς τη λένε.... στην... [Ακατάληπτο] [Παύση] –

(ΓΚ) Λίβανο; Πού ήτανε;

(ΘΔ) Μετά την Αίγυπτο, μεταξύ Αιγύπτου και Ισραήλ...

(ΓΚ) Λυβία; Α, μεταξύ... στο Σινά!

(ΘΔ) Όχι!

(ΓΚ) Παλαιστίνη!

(ΘΔ) Ναι, στην Παλαιστίνη! Παλαιστίνη.

(ΓΚ) Λοιόν, να μην σας κουράζουμε...

1:29:33 Η καταγωγή του πατέρα και της μητέρας

(ΕΚ) Ένα λεπτό μόνο, από πού κατάγεται ο πατέρας σας κύριε Θόδωρε; Τι καταγωγή είχε;

(ΘΔ) Ο παππούς μου ήτανε στο..., γεννήθηκε στο..., στην Κούλουρη.

(ΓΚ) Α! Σαλαμίνα! Κουλουριώτης! Κοντά είμαστε.

(ΘΔ) Αλλά τότε φεύγαν όλοι από κει! Ήταν πολύ φτωχό το μέρος. Είχε πάει στο..., στην Εύβοια. Εκεί γνώρισε τη γιαγιά μου, παντρευτήκανε και ήρθαν στο Χαλάνδρι.

(ΕΚ) Η γιαγιά Ευβοιώτισσα δηλαδή ήταν; Η καταγωγή της;

1:30:23 Η ιστορία του γάμου της γιαγιάς του και του παππού του

(ΘΔ) Η γιαγιά ήτανε ε,ε,ε ... Σιφναία. Απ' τη Σίφνο. Κι ο παππούς. Εκάμανε εκεί πέρα στάμνες και τέτοια πράγματα. Κι ο παππούς ήτανε ξυλοκόπος. Η γιαγιά ήτανε αρραβωνιασμένη, μας έλεγε την ιστορία της, μ' έναν από κει, νέο. Και πήγαν να παντρευτούνε. Είχε πάει η νύφη στην εκκλησία. Ο γαμπρός τσακώθηκε με τον πατέρα του γιατί δεν του έδινε ένα σφάγιο ακόμα για να ... για το τραπέζι. Κι έβγαλε την κουμπούρα του, σκοτώθηκε! Και πήγαν στην εκκλησία και είπαν έτσι κι έτσι. Λέει ο παππούς, ο πατέρας της, «*Εγώ νύφη σ' έφερα, νύφη θα σε πάρω!*» Καθίσανε στην εκκλησία, αυτός έφυγε και πήγε και βρήκε τον παππού μου μου ήτανε.... [Γέλια] [Ντε και σώνει! Ναι. «*Παντρεύεσαι Κώτσο;*» «*Αμέ! Παντρεύομαι!*» «*Έλα να πάρεις τη Σοφιά!*» [Γέλια] Φόρεσε λοιπόν τα καλά του, την ...

(ΕΚ) Φουστανέλα!

(ΘΔ) Όχι φουστανέλα! Τα τσουράπια του, πώς τη λέγανε, τη στολή που είχανε τότε, την πουκαμίσσα του, ένα πουκάμισο με πιέτες, ξέρω 'γω τι, το κοντοβράκι του, τα τσουράπια του, πήγε! Και τον κούκο του. Ήτανε κοντός! Τον βλέπει η γιαγιά που ήτανε ψηλή «*Α, αυτόν θα πάρω;*» «*Αμα θες, νύφη! Αμα δεν θέλεις παίρνω εγώ τον κούκο μου και φεύγω!*» [Γέλια] . «*Πού να πας Κώτσο, εδώ!*» Ο παππούς ο άλλος. Και παντρευτήκανε! Περάσανε μια ζωή χαρισάμενη!

(ΕΚ) Αυτά είναι! '

(ΘΔ) Έτσι ήταν τότε! Κι ήρθαν στο Χαλάντρι. Κι έκαναν προκοπή!

(ΓΚ) Το Χαλάνδρι έτσι στην τύχη το διαλέξανε; Ή Σίφνος, κεραμικά, είχε σχέση;

(ΘΔ) Δεν ξέρω, νομίζω ότι μια αδερφή της ήτανε εδώ, είχε παντρευτεί τον Τσιμίνη, έναν που έφυγαν μετά στην Αμερική και δεν ξανάρθανε. Και ίσως ήρθαν εδώ πέρα μαζί.

(ΓΚ) Εντάξει, να μην τους κουράσουμε άλλο...

Ακολουθεί συζήτηση για διάφορα διαδικαστικά θέματα.